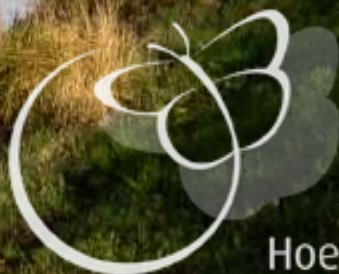

WAARDZEGGER

LENTE 2025

met o.a. in dit nummer:

- Bijzonder dichtbij (4)
- Zoogdieren van De Staart...
- Interview met: **Ninde Bloem**
- Wat is landschap?
- Bewondering Hazelaars bloem...
- Boerderij Dijkzicht
- Nieuwe nestkasten!
- Woelmuizen, onmisbaar!
- Lang leven de axolotl
- En nog veel meer...

HWL

Hoeksche Waards Landschap

Colofon

Waardzegger is een uitgave van Hoekschewaards Landschap (HWL), vereniging voor behoud en ontwikkeling van natuur en landschap in de Hoeksche Waard, opgericht in 1973.

Versijnt ieder kwartaal
 ISSN 1389-7454

Jaargang 18 nr. 1, oplage: 1500
 HWL-lidmaatschap minimaal € 35,00 per jaar
 IBAN NL48 INGB 0002 9980 08

Materiaal uit deze uitgave mag alleen voor niet-commercieel gebruik worden aangewend, met bronvermelding.

Ledenadministratie HWL

Postbus 1080
 3260 AB Oud-Beijerland
ledenadministratie@hwil.nl

Natuurbezoekerscentrum Klein Profijt

Zalmpad 11, 3261 MD Oud-Beijerland
 Telefoon: 0186 621 888
 Beheerder: Merijn van den Hoogenhoff
kantoor@hwil.nl
 Openingstijden:
 Dinsdag t/m vrijdag 10.00 – 17.00 uur
 Zaterdag en zondag 12.00 – 17.00 uur

Nationaal Landschap Centrum

Veerweg 1c, 3281 LX Numansdorp
 Het NLC is niet regulier geopend, behoudens
 aangekondigde evenementen, lezingen, etc.

Dagelijks bestuur

Theo Schuurmans (voorzitter@hwil.nl)
 Aad Bruijnzeel (secretariaat@hwil.nl)
 Peter Vos (penningmeester@hwil.nl)
www.hwl.nl

Redactie media-team HWL
waardzegger@hwil.nl

Samenstelling & vormgeving Piet Schram

Tekstcorrectie Marcus Dekker

Verzending/verspreiding Ruud Horijon

Aanleveren kopij: per email, uitsluitend in MS-Word, met
 zowel tekst als foto's in aparte bijlage, max. 600 woorden en
 max. 2 foto's per artikel.

De auteur blijft te allen tijde verantwoordelijk voor de inhoud!

Druk

Quadraat Grafimedia B.V.
Vorbereiding verzending
 HWWerkt!

 <https://www.facebook.com/hwlandschap>

 <https://www.instagram.com/hoekschewaardslandschap/>

FSC logo

Redactioneel

De hoogte van de HWL-lidmaatschaps-contributie is vanaf dit jaar gekoppeld aan het wel of niet willen ontvangen van de papieren Waardzegger (zie oproep in de vorige Waardzegger). Circa 250 van rond de 1650 leden hebben bij de ledenadministratie inmiddels aangegeven de Waardzegger niet meer thuis bezorgd te willen krijgen en alleen nog digitaal te gaan lezen, ruim 14% dus. Alhoewel de drukkosten hoog blijven, ook als er minder exemplaren gedrukt gaan worden, zullen we besparen op enveloppen en vooral verzendkosten.

Is het vreemd dat er zoveel leden geen papieren Waardzegger meer willen ontvangen? Ik denk het niet. Het past helemaal in de trend des tijds. Sommigen vinden de druk van de papieren versie slecht voor het milieu en jongeren lezen steeds vaker geen krant of volgen niet het actuele nieuws; zij lezen of kijken op internet wanneer het hen uitkomt. Dus ook de Waardzegger, hoop ik.

Enkele jaargangen terug werd er tijdens een overleg geopperd misschien maar beter te stoppen met de papieren Waardzegger en voortaan alleen nog de digitale versie te gaan uitgeven; dit zuiver om financiële reden. Als samensteller en vormgever kwam voor mij in eerste instantie dat hard binnen, maar voor het *maken* van een Waardzegger zou dat echter geen verschil maken. Immers, voorafgaande aan de druk moet altijd eerst een digitaal exemplaar worden gemaakt. Sterker nog, het zou elk kwartaal veel stress wegnemen: geen deadline voor de druk, geen complicaties voorafgaande aan de proefdruk, niet meer verzendklaar hoeven maken en rondbrengen door de vele vrijwilligers!

Gelukkig is het niet zover gekomen. Wel is, naast de vertrouwde papieren versie, prominent de digitale Waardzegger op onze website www.hwl.nl te lezen, waarbij zelfs mijn wens om de pagina's te kunnen 'omslaan', is gerealiseerd! Maar ondanks dat, gaat voor mij, en nog velen met mij, echter niets boven een papieren versie op de leestafel!

Tot nu toe lukt het elk kwartaal een Waardzegger te vullen. Buiten de vaste pagina's, zoals voor de werkgroep natuur-fotografie, het interview, HWzoemt, Water Natuurlijk en advertenties, zijn er 16 pagina's door de diverse werkgroepen te vullen. Naast de vaste 'inzenders', zou het mooi zijn als er nog meer HWL-werkgroepen gebruik van ons verenigingsmagazine gingen maken. Ik kijk uit naar jullie kopij!

Veel leesplezier met deze uitgave.

Piet

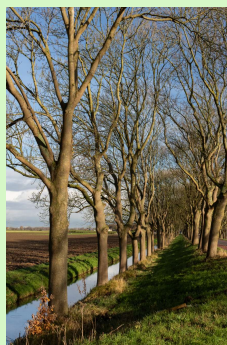

Foto voorpagina:
 Strijensedijk, Strijen
 Marja de Lange

Van de voorzitter...

Idealen, visie en praktijk: hoe brengen we ze samen?

Hoekschewaards Landschap is al meer dan vijftig jaar een vereniging met grote ambities. We zijn een club van doeners: wilgen knotten, flora en fauna monitoren, jeugd opleiden – we draaien er onze hand niet voor om. Maar we zijn ook een club van denkers. Meedenken met de samenleving zit in ons DNA. Toch rijst de vraag: hoe leven onze idealen en toekomstvisie bij leden met een wat lagere betrokkenheid? Hoe kan het bestuur de actuele wensen van al onze leden goed vertegenwoordigen? Natuurlijk gaan we ervan uit, dat niemand zomaar lid wordt zonder een gedeeld principe. HWL staat voor een open natuur, inclusief agrarisch landschap, met aandacht voor biodiversiteit. Maar binnen die kaders bestaan uiteenlopende belangen en zienswijzen. Hoe zorgen we ervoor dat iedereen zich gehoord voelt en de neuzen dezelfde kant op staan?

HWL is méér dan alleen een vereniging met een groene filosofie. Onze vrijwilligers en medewerkers zetten zich met hart en ziel in om deze gedachte uit te dragen. Of, zoals een van onze gewaardeerde senioren laatst treffend zei:

“Handen uit de mouwen!” En dat gebeurt!

In tegenstelling tot wat misschien uit mijn voorwoord in de laatste Waardzegger kon worden opgemaakt, gaat het goed met HWL. Wethouder Van Waveren vroeg mij zelfs bezorgd: “Moet ik me zorgen maken over HWL? Gaat het wel goed?” Mijn antwoord was volmondig: “Het gaat prima, wethouder!” Toch begrijp ik de reactie. Mijn voortdurende oproep om vrijwilligers heeft kennelijk iets getriggerd. Tijd om wat nuance toe te voegen.

Na een periode van onzekerheid, mede door de coronapandemie, draait HWL weer op volle kracht. Onze activiteiten zijn opgedeeld in ‘stammen’ – verschillende disciplines die samen de vereniging vormen:

- **Educatie:** Jaarlijks krijgen 6.500 kinderen les in onze bezoekerscentra Klein Profijt en NLC. Een team

van gemotiveerde vrijwilligers (deels gesubsidieerd door Gemeente Hoeksche Waard) staat klaar om hen mee te nemen in de wonderen van de natuur. Daarnaast organiseren we lezingen, symposia en cursussen voor het brede publiek.

- **Onderzoek:** Verschillende werkgroepen monitoren de flora en fauna van de Hoeksche Waard. Dit leidt tot waardevolle publicaties, zoals het in februari verschenen standaardwerk over de bruine kiekendief van onze meestervogelaar Gerard Ouweneel.

- **Beheer:** Onze beheerders onderhouden honderden hectaren landschap op ecologisch verantwoorde wijze, waaronder vier hectare eigen grond. Het verzorgen van tientallen hoogstam fruitbomen of het vergroenen van schoolpleinen zijn daarbij ook een vast onderdeel. Daarnaast zorgen tientallen vrijwilligers ervoor dat duizenden wilgen geknot worden.

- **Recreatie:** Deze stam is een creatieve en recreatieve verzamelplek. Hieronder vallen de kunstenaarswerkgroep Lijn en Streek (momenteel exposerend in het NLC), de werkgroep Natuurfotografie (met een lopende cursus), de werkgroep Oeverloop (met de jaarlijkse succesvolle wandeling met gelijke naam), alsmede fiets- en wandelroutes en diverse excursies.

Daarnaast zijn er ondersteunende stammen, waarin we dringend extra vrijwilligers nodig hebben. Deze taken hebben vaak een bestuurlijk (binnen) karakter. Geheel naar verwachting heeft de gemiddelde HWL-er meer oog voor het buiten dan voor een bestuurstaak:

- **Centra:** Vrijwilligers voor de bar, onderhoud en collectiebeheer zijn onmisbaar – en altijd welkom!

- **Beleid:** Een groep denkers buigt zich over de inrichting van ons eiland, veiligheid, materiaalbeheer en ICT. Ook hier hebben we altijd tekort aan goede mensen.

- **Media:** Ons communicatieteam onderhoudt contact met leden en de buitenwereld via ons huismagazine Waardzegger, sociale media, website, persberichten, nieuwsbrieven en kranten.

Wij zoeken dus dringend:

- Webmaster
- Secretaris
- Vrijwilligerscoach
- Materiaalbeheerder
- Redactiemedewerkers
- Barvrijwilligers

Wil jij een bijdrage leveren aan een groenere Hoeksche Waard? Meld je aan bij het secretariaat en word vrijwilliger!

“Last but not least.” Dank aan al onze hardwerkende vrijwilligers en medewerkers – jullie maken Hoekschewaards Landschap tot wat het is!

Theo(dorus) Schuurmans

inhoudsopgave

• Redactioneel	2
• Van de voorzitter	3
• Bijzonder dichtbij (4)	4-5
• Zoogdieren van de Staart	6-7
• Interview: Ninde Bloem	8-9
• Wat is landschap?	10-11
• Hazelaars bloem	12
• Gewoon bijzonder...	13
• Natuur centraal	14-15
• Boerderij 'Dijkzicht'	16-17
• Nieuwe nestkasten	18-19
• Uitnodiging ALV	20
• Herinneringen/genieten	21
• Woelmuizen, onmisbaar	22
• Lang leven de axolotl	23
• HWzoemt	24
• Water Natuurlijk	25
• Prikbord en adverteerders	26
• Adverteerders	27
• Adverteerders	28

Bijzonder dichtbij (4)

2 natuurgebieden in het oosten van de Hoeksche Waard

illustraties: Merel Nelemans

Door: Chiel Visser

Noord, Oost, Zuid, West

Vorig jaar ging HWL drie thema's bij langs: Noord, Zuid en West. Daar sloot terreinbeheer bij HWL uitstekend op aan! Onze terreinen zijn namelijk in alle delen van het eiland te vinden. In deze, laatste rubriek 'Bijzonder dichtbij' duiken we dieper in de natuurgebieden van de laatste windhoek in de Hoeksche Waard, het Oosten.

In 2024 besteedde HWL in de rubriek 'Bijzonder dichtbij' aandacht aan de natuur in alle windrichtingen van de Hoeksche Waard. Eerder zijn het noorden, het zuiden en het westen aan bod gekomen. Om de reeks compleet te maken: in deze het Oosten van de Hoeksche Waard. Hier vind je verrassende natuurparels, elk met een eigen karakter en geschiedenis. We nemen je mee langs Het groene veld en Plan Argusvlinder. Stuk voor stuk bijzondere stukjes natuur die van grote waarde zijn voor mens en dier.

Het groene veld

In 1999 kochten Lenie en Henk Groeneveld het terrein aan de Boendersweg in 's-Gravendeel en plantten er 500 bomen en ongeveer 3.500 struiken. Door de jaren heen groeide dit uit tot een ondoordringbaar en een waardevol bosje waar vogels en andere dieren een thuis vonden. Aanvankelijk was het bos voor iedereen toegankelijk, maar door vervuiling, vernieling en zelfs brandstichting moest het uiteindelijk worden afgesloten.

Na het overlijden van Henk Groeneveld in 2009 werd het bos symbolisch voor één euro overgedragen aan HWL. Inmiddels heeft een reetje het gebied als leefgebied gekozen. Het groene veld is een bijzonder terrein binnen HWL, omdat er veel planten staan die oorspronkelijk uit tuinen komen. Hoewel deze niet dezelfde ecologische waarde hebben als wilde planten, zijn ze inmiddels zo oud en groot dat ze indrukwekkende verschijningen zijn geworden.

Vroeger kon HWL via subsidies voor onder andere knotbomen een deel van het onderhoud financieren, maar de afgelopen jaren zijn deze subsidies weggefallen. Hierdoor wordt het beheer volledig uit eigen middelen betaald. Er zijn nog enkele vrijwilligers actief in het bos, maar verder wordt het zo uitgebreid (extensief) mogelijk beheerd.

Dit extensieve beheer brengt de nodige uitdagingen met zich mee. Aan de rand van het bos staan enkele grote schietwilgen en een abeel. Om de veiligheid van omwonenden te garanderen, moeten deze bomen worden teruggezet. Daarnaast overwoekeren bramen delen van het bos, wat de groei van andere planten belemmert. Het verwijderen van deze bramen is een tijdrovende en intensieve klus, maar noodzakelijk om het ecosysteem in balans te houden.

Plan Argusvlinder

Plan Argusvlinder ontstond oorspronkelijk als onderdeel van een ruilverkavelingsproject, maar toen de HSL-lijn werd aangelegd, kwam er onverwacht een grote financiële bijdrage beschikbaar om het plan te realiseren. Er werden overhoek-

jes van agrariërs aangekocht en bouwland werd afgegraven om de oorspronkelijke kreekoevers te herstellen. Zo ontstonden waardevolle natuurgebiedjes, waarvan er inmiddels meer dan twintig zijn. Deze gebieden staan met elkaar in verbinding door hun ligging langs het water.

Het plan is vernoemd naar de argusvlinder, ooit een icoon van het boerenland. Helaas is deze soort sinds 1990 met 98% afgenomen. De gebieden binnen Plan Argusvlinder kenmerken zich door hun bijzondere bodems, die variëren van zanderig tot zavelig – een samenstelling tussen klei en zand. Deze bodems bieden een habitat voor een unieke plantenrijkdom, waaronder kwetsbare soorten zoals Parnassus, kleverige ogenstroost en moeraswespenorchis. Sommige van deze soorten komen in Zuid-Holland nog maar op enkele plekken voor.

Naast de ecologische waarde is het gebied ook aantrekkelijk voor recreanten. Er zijn wandelpaden en bezoekers kunnen kanoën of suppen. Daarnaast wordt hier jaarlijks de *Molen- en Natuurwandeling* georganiseerd. Ook de bruine kiekendief heeft het gebied de laatste jaren ontdekt als broedgebied. Hij lijkt zich hier steeds beter te vestigen! Kom jij ook het gebied ontdekken?

Help mee om deze natuurparels te behouden!

Het behoud van natuur zoals Het groene veld en Plan Argusvlinder is niet vanzelfsprekend. Wil jij bijdragen aan het behoud van deze waardevolle natuur in de Hoeksche Waard? Overweeg dan een donatie of meld je aan als vrijwilliger (beheer@hwl.nl). Samen kunnen we ervoor zorgen dat deze unieke natuurverbindingen en stepping stones als Het Groene veld behouden blijven voor de toekomst!

*

Van de LEDENADMINISTRATIE

Ledenadministratie in een nieuw jasje!

Vorig jaar hebben we als bestuur het besluit genomen om met de ledenadministratie over te stappen naar een professioneel pakket. Deze overstap is per afgelopen 1 januari gerealiseerd en hoewel er nog diverse puntjes op de i gezet moesten worden, kijken we terug op een geslaagde overstap.

Tot voor kort hielden we onze ledenadministratie bij in een Microsoft Access Database, die speciaal voor HWL gemaakt was door John Stark. Een pakket waar we tientallen jaren dankbaar gebruik van hebben gemaakt, maar dat qua functionaliteit de laatste jaren te beperkt was. We konden er onze digitale nieuwsbrief en nu ook ons nieuwe digitale lidmaatschap niet in administreren.

Het nieuwe pakket wordt gebruikt door vele verenigingen, stichtingen en goede doelen in Nederland, heeft ongekend veel administratieve mogelijkheden en geeft ons professionele ondersteuning. Voor nu richten wij ons op het inregelen van de administratie, het invoeren van de twee nieuwe lidmaatschappen en natuurlijk de contributie-inning van 2025.

Daarna gaan we aan de slag met de nieuwe mogelijkheden die dit pakket ons biedt, zoals bijvoorbeeld het professionaliseren van onze digitale nieuwsbrief en het koppelen van de ledenadministratie aan onze vrijwilligersadministratie.

Hoewel het pakket vooral voor ons de ledenadministratie eenvoudiger maakt, draagt het ook bij aan het verbeteren van de communicatie met u als lid. We doen er alles aan om de overstap 'geruisloos' te laten verlopen, maar mocht het onverhoopt zo zijn dat u de komende tijd iets mist van ons, laat het dan alstublieft weten via ledenadministratie@hwl.nl

Namens het Dagelijks Bestuur van HWL,

Martine Sagius
ledenadministratie@hwl.nl

Zoogdieren van de Staart...

Tekst en foto's: Ester Linnartz-Nieuwkoop

Afwisselende landschap met een mozaïek van struiken, ruigten en graslanden vormen voor allerlei soorten een leefgebied...

Ruim 20 jaar geleden, januari 2004 om precies te zijn, begon natuurgebied de Staart bij Oud-Beijerland aan zijn grote metamorfose. Aardappel- en bietenakkers maakten plaats voor spontane natuur. Het idee was dat natuurlijke processen het gebied zouden gaan vormgeven. Niks graven, zaaien of planten. Schotse hooglanders en konikpaarden werden de architecten van de Staart. Met hun gegraas, geknabbel, gewoel, gesloop en gemest zorgen ze voor een tegenhanger van de uitbundige plantengroei. De kiem voor een gevarieerd landschap werd gelegd.

Anno 2025 is het een gebied met een mozaïek van struweel, ruigte en bloemrijk grasland. Het struweel is gevarieerd met o.a. vlieren, meidoorns, bramen, appels en rozen. De ruigte met veel bloeiende planten zit bomvol met insecten en vogels. Bomen als wilg, es en eik kunnen in de doornstruiken, buiten het bereik van de grazers, opgroeien tot volwassen bomen. Wie nu door het vlierenbos over de Staart loopt, kan zich bijna niet voorstellen dat hier 20 jaar geleden nog aardappels geteeld werden.

De geïntroduceerde grote zoogdieren, rund en paard, maken de weg vrij voor meer soorten. Ook al zijn het beide grazers, ze faciliteren el-

kaar meer dan dat ze elkaar beconcurreren. Runderen zijn dol op de ruigtes. Die breken ze open en vervolgens komen de paarden om er kortgegraasde weiltes van te maken. Daar profiteren vervolgens weer ganzen en konijnen van, die het gras nog korter kunnen afgrazen. De grazers snoeien en slopen struiken zodat er meer variatie ontstaat. Hun mest is vrij van medicijnen en een bron van leven voor bijvoorbeeld mestkevers, die op hun beurt ook weer voedsel zijn voor tal van andere soorten. Zo vervullen de grote grazers een sleutelrol op de Staart.

Het is niet gek dus dat ook allerlei kleine zoogdieren zich op de Staart

Ree in vlierenbos...

thuisvoelen. Door de jaren heen is de lijst met zoogdieren flink gegroeid. De kleine zoogdieren zijn niet altijd even goed zichtbaar, maar met sporen, doodvondsten en cameravallen zijn ze aan de lijst toegevoegd. De grootste, het ree,

Vos...

Nestje van dwergmuis...

wordt sinds een paar jaar regelmatig gezien. Het begon met een sporadische overzwemmer vanaf IJsselmonde, inmiddels biedt de Staart met het volwassen vlierenbos en de grote braamstruwelen genoeg dekking voor de reeën om er permanent te verblijven. Het hoogste aantal reeën dat tegelijk gezien is, is 5. Dat is best veel als je bedenkt dat er nogal wat mensen rondlopen, ook met loslopende honden (ook al geldt er een aanlijnplicht). De meest recente nieuwkomer is een vos. Deze heeft inmiddels vaste grond onder de voeten gekregen in de Hoeksche waard. De Staart is een prima leefgebied voor deze soort, met veel dekking en voedsel. Ook alle kleine marters komen voor. Wezel en bunzing nog heel recent, hermelijn is al wat langer niet meer gemeld. Hazen en konijnen zijn niet zeldzaam op de Staart. Met name konijnen verschuilen zich graag in de dichte braamstruwelen. Bevers gebruiken de oevers langs het Spui en de Oude Maas om aan bomen en takken te knagen. Diverse soorten muizen vinden beschutting in de ruigte. Hun aanwezigheid is vastgesteld door o.a. vangsten met lifetraps, het uitpluizen van gevonden braakballen en soms ook door vondsten van dode dieren. In de winter zijn de verlaten zomernestjes van dwergmuizen te vinden in de ruigte. De nacht actieve egels verschijnen op de cameraval, en soms lukt het ze ook te zien tijdens een bezoek in de schemering. Mollen verraden hun aanwe-

zigheid door de vele hopen. Vaak geconcentreerd rondom mesthopen van de grazers, daar is immers veel bodemleven te vinden.

Benieuwd wat de toekomst gaat brengen. Wellicht kunnen we boomarter, steenarter, otter en wolf aan de lijst toevoegen. En in de rivier bruinvis en grijze zeehond. Lijkt misschien wat vergezocht, maar zeker niet onmogelijk! De Staart blijft immers verrassen.

Meer info: [De Staart](#) | [FREE Nature](#)

Waargenomen soorten zoogdieren op de Staart

soort	eerste waarneming	laatste waarneming
Haas	2006	2024
Konijn	2014	2024
Bever	2011	2024
Veldmuis	2001	2023
Noordse woelmuis	2010	2010
Rosse woelmuis	2010	2024
Gewone bosmuis	1999	2024
Dwergmuis	2013	2024
Bruine rat	2012	2024
Egel	2013	2024
Huisspitsmuis	2017	2024
Gewone bosspitsmuis	2000	2006
Dwergspitsmuis	2001	2001
Mol	2011	2024
Laatvlieger	2012	2023
Watervleermuis	2023	2023
Ruige dwergvleermuis	2023	2023
Gewone dwergvleermuis	2014	2023
Hermelijn	2012	2013
Wezel	2015	2024
Bunzing	2013	2025
Ree	2022	2025
Vos	2024	2024
Gewone zeehond*	2013	2023

*in de rivier

bron: [waarneming.nl](#) en eigen waarnemingen

Hooglanders en koniks; de architecten van de Staart...

Zachte krachten...

Door: Marianne van Kasteel

Onlangs las ik een interessant artikel waarin sprake was van 'zachte krachten'. Daarmee werden de vele vrijwilligers in Nederland bedoeld. Zij zetten zich in op allerlei gebied, bijvoorbeeld bij verenigingen, in de zorg, bij buurthuizen. Het zijn de verbinders in onze maatschappij, mensen die we hard nodig hebben. Ook HWL drijft op vrijwilligers. Onlangs mocht ik weer één van die 'zachte krachten' interviewen en wel **Ninde Bloem**.

Werkgroep jeugd

In 2022 heeft Ninde gereageerd op een oproep voor vrijwilligers. Zij heeft zich aangemeld en meegelopen met de werkgroep jeugd.

"Ik kwam hier twee jaar geleden heel blauw binnen," vertelt Ninde.

"Pas onlangs bleek dat je als vrijwilliger ook lid van HWL moet zijn."

Recent heeft zij zich dus als lid aangemeld. Ninde is betrokken bij de "Werkgroep jeugd" in Oud-Beijerland.

Er zijn verschillende paden voor schoolklassen. Een school kan eenmaal per jaar klassen inschrijven voor één van de paden.

"Ik krijg heel veel energie van al die blije kinderen," aldus Ninde.

Nu in de winterperiode komen de kinderen uit de bovenbouw voor het braakballen pluizen. Sommige kinderen vinden het in eerste instantie vaak vies, maar raken vervolgens helemaal gefascineerd.

Weer terug in de Hoeksche Waard

Ninde kende HWL van vroeger. In haar jeugd heeft ze op verschillende plekken in de Hoeksche Waard gewoond. Daarna geruime tijd in Rotterdam. Inmiddels, als moeder van vier kinderen, was ze op zoek naar meer rust en ruimte en die

heeft ze met haar gezin gevonden in de Hoeksche Waard, waar ze sinds een jaar of 5 weer woont. Vond ze als tiener de polders maar saai, de dijken lang en de afstanden te groot, nu ze weer terug is, waardeert ze de rust en ruimte des te meer.

"Ik wilde altijd een groot gezin en dat is ons gegeven," laat Ninde weten. Zij heeft er bewust voor gekozen thuis te blijven voor haar kinderen. Sinds de jongste naar school is, zet Ninde zich in voor HWL, want: *"Stilzitten kan ik niet zo goed!"*

"Mijn specialisme is mijn enthousiasme!"

Toen de kinderen kleiner waren had ze oppaskindjes erbij en was ze klassenmoeder. Nu zit ze in de OR van de basisschool en is regelmatig pleinwacht. Sinds vorig jaar

Na eerdere titels als "Boven het maaiveld" en "Buiten het gezichtsveld", voor de juiste verzamelnaam voor deze interviews van vrijwilligers die 'stilletjes' op de achtergrond hun onmisbare steentje bijdragen, valt een passende 'titel' in de spreekwoordelijke redactionele schoot: "zachte krachten". Met dank aan Marianne! (red.)

heeft Ninde een gedeelte van de tuin bij haar huis omgevormd tot een kampeertuin met 6 tentplekken: Kampeertuin "Op de Kleij". Afgelopen zomer werd er goed gebruik van gemaakt. Er kwamen veel mensen op fietsvakantie voor 1 of 2 nachten. Overdag lekker fietsen en 's avonds gezellig met elkaar kletsen bij het kampvuur.

Jong bloed in het algemeen bestuur

Kortgeleden werd Ninde gevraagd als bestuurslid. Inmiddels heeft zij 2 vergaderingen bijgewoond en laat weten het fijn te vinden dat ze kan meepraten en -denken. Jeugdeducatie is doen: met je handen werken, een bestuursfunctie is weer een nieuwe uitdaging voor haar. Ook voor HWL geldt: de jeugd heeft de toekomst. Heel belangrijk

Voor in de agenda

Zaterdag 21 juni: vrijwilligers dag

Zaterdag 11 oktober: introductiedag nieuwe leden

dus om die jeugd binnen te halen en te houden.

“Meer naar buiten treden, is belangrijk”, aldus Ninde “en nog meer social media gebruiken”.

HWL moet via posts laten weten wat ze doet. Scholen weten wat HWL doet, evenals betrokken en natuur minnende ouders, maar het is belangrijk ook mensen binnen te halen die eigenlijk niet weten dat HWL bestaat. Binnen het bestuur zal Ninde zich inzetten om jeugdeducatie zichtbaarder te maken.

HWL staat ook met een stand op het Hoeksch Groenfestival bij boerderij Bouwlust in Greup op zaterdag 24 mei a.s. Dat is ook een goede gelegenheid om HWL onder de aandacht te brengen van een breder publiek.

“Doe meer digitaal”, adviseert Ninde. “We hoeven niet meer met een papieren boekje langs de scholen te gaan”.

“Meer naar buiten treden is belangrijk!”

Jeugdeducatie

In het voorjaar gaan de kinderen naar buiten onder andere voor het kabouterpad en om te struinen. In de winterperiode is het braakbal pluizen. Dit doet Ninde met een groep van 5 andere vrijwilligers. Een aantal komt uit het onderwijs. Ninde niet, maar zij heeft het lesgeven in de vingers. Dat bleek wel toen ik op een donderdagochtend bij de inleiding en boven in het

jeugdlokaal van Klein Profijt bij de les aanwezig was. Enthousiast liet Ninde zien hoe de binoculair scherp gesteld kan worden en hielp zij de kinderen met het vaststellen van wat voor soort muizenkaakje er te zien was. Ik moet bekennen dat ik daar zelf ook veel van opgestoken heb.

De afwisseling vindt Ninde leuk. In het voorjaar struinen met kinderen uit groep 8 op de Staart, en zien dat het kinderlijke enthousiasme voor de natuur ook bij de prepupers weer naar boven komt.

Tot slot zegt Ninde: *“Mijn specialisme is mijn enthousiasme”.*

Dat is precies wat ik ervoer tijdens de les braakbal pluizen.

*

MvK

Wat is landschap?

Tiengemeten © Kitty de Zeeuw

Door: Willy Spaan

Het is opvallend dat veel mensen bij het woord 'landschap' alleen aan de groene beplanting denken. Dat het begrip landschap veel meer omvat, wordt door Theo Spek, hoogle- raar landschapsgeschiedenis aan de Rijksuniversiteit Groningen, duidelijk uitgelegd. 'Land' komt van het protogermaanse landa en betekende een ontgonnen en bewerkt stuk grond. Het achtervoegsel 'schap' hangt samen met scheppen: maken, vormen en creëren. Landschap betekent oorspronkelijk een door de mens ingericht en gebruikt ge- bied, inclusief de bebouwing en organisatie van de samenleving. Landschap was een begrip dat met het menselijk bestaan verbonden was.

Met landschap wordt tegenwoordig vaak 'het beeld' bedoeld, dat we zien als we om ons heen kijken.

Zelfs Van Dale definieert de term landschap 'als het zichtbare deel van het aardoppervlak en de zich daarboven bevindende lucht, ge- zien vanuit een bepaald standpunt'. De oorspronkelijk veelomvattender betekenis van het begrip land- schap: de mens in samenhang met zijn leefomgeving, cultuur en ge- schiedenis, wordt hier niet meer centraal gesteld, maar wordt be- perkt tot het zicht, de beleving en achtergrond van de individuele voorbijganger. Dat betekent dat verschillende personen en groepen eenzelfde landschap heel verschil- lend waarnemen en er ook verschil- lende betekenissen en waardeoor- delen aan geven. Als verschillende maatschappelijke groeperingen hun

opvattingen baseren op verschillen- de waardeoordelen, leidt dat vaak tot onbegrip bij planologische en politieke discussies over de functie en de toekomst van het landschap. Dan zijn hun standpunten nauwe- lijks met elkaar te verenigen en is wederzijds begrip ver te zoeken.

Bovendien wordt door een een- zijdige beoordeling de streekei- genheid van een landschap te- kortgedaan. Daarom adviseert prof. Spek bestuurders, politici, ambtenaren, ontwerpers, beheer- ders en inwoners bij nieuwe plan- en visievorming de oorspronkelijk brede definiëring van landschap opnieuw als uitgangspunt te nemen en vanuit verschillende vakgebie- den naar een integrale aanpak te streven.

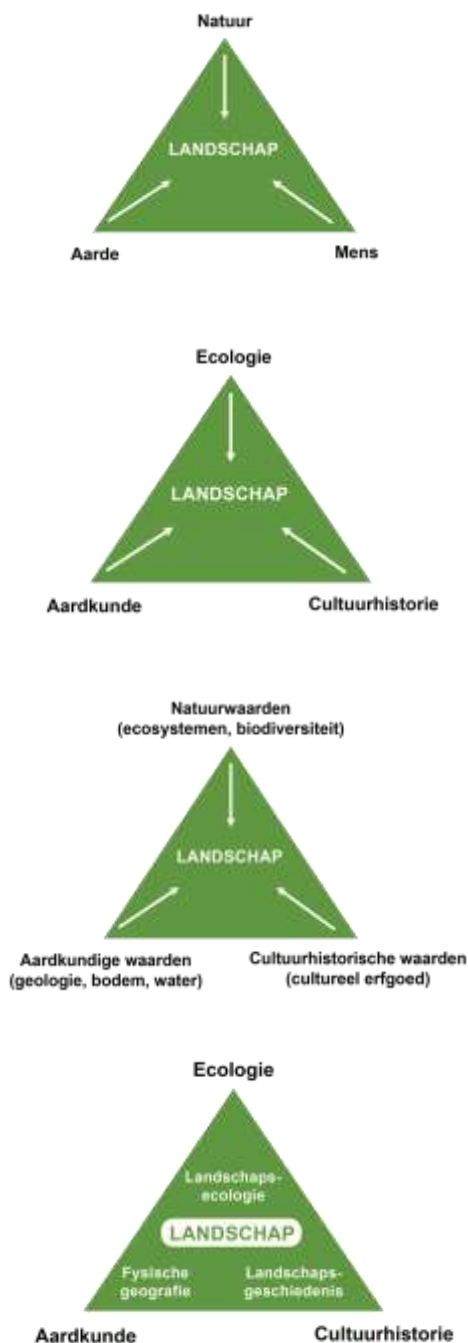
De volgende kernvragen moeten beantwoord worden: Wat is de es- sentie van ons landschap? Wat zijn de aanwezige waarden en poten- ties en hoe doen we daar recht aan? Wat is de samenhang tussen de componenten Aarde, Mens en Natuur, die samen het Landschap vormen?

Daarvoor is in de eerste plaats kennis van het gebied noodzake- lijk. Om een integrale benadering en een gedeelde verantwoordelijk- heid vanuit die drie onderdelen en de bijbehorende vakgebieden te vergemakkelijken, is een denkm- del in driehoekvorm ontworpen, waarbij Landschap de centrale ver- binding vormt tussen Aarde, Mens en Natuur. Als er vanuit die drie

Vervolg op pagina 11

componenten, waaruit het landschap is opgebouwd, met de andere deelnemers in de driehoek wordt meegedacht en gediscussieerd, wordt een gelaagd historisch landschap gerespecteerd en kunnen passende nieuwe lagen worden toegevoegd.

Hieronder het denkmodel voor samenhangend landschaps- en omgevingsbeleid (Illustraties: prof. Th. Spek)

Artikel is eerder gepubliceerd als HWL-column in Het Kompas van 4 sep'24.

CURSUSSEN

> Hoe heet deze paddenstoel?

Door: Conny Vriens
(lid paddenstoelenwerkgroep)

Dit is een vraag die we vaak horen, als we op zoek zijn naar paddenstoelen. Vaak hebben deze mensen de app Obs-Identify ontdekt, maar die schiet vaak tekort. De app kan je op weg helpen om de naam te vinden, maar zonder echt opvallende kenmerken, zit hij er ook heel vaak naast. In de werkgroep gebruiken we de app soms ook, maar het antwoord wordt altijd gecontroleerd in de boeken en dat is nog best lastig.

Geweizwam, gevonden in het Tunnelbos bij Heinoord...

Voor wie echt interesse heeft in het op naam brengen van paddenstoelen is er de **Basisucus Paddenstoelen Van de Nederlandse Mycologische Vereniging**; een cursus van 3 maanden, waarin je elke week een pittige digitale les ontvangt en een praktijkopdracht. Je leert welke determinatiekenmerken er zijn, welke vormgroepen en welke paddenstoel in welke biotoop gevonden wordt.

Ook zijn er lessen over natuurbescherming, terreinbeheer en stikstofproblematiek.

Als hulpmiddel leer je de verschillende apps, sites en heel belangrijk de sleutels kennen.

Een sleutel is een lijst met kenmerken, die je doorneemt aan de hand van je observaties om zo tot de juiste naam te komen.

Deze cursus is echt een aanrader, omdat je op een leuke, actieve manier veel leert over de paddenstoel en over zijn unieke plek in het grote geheel.

Meer info: zie hwl.nl > menu 'vereniging' > werkgroepen > 'paddenstoelen'

> Minicursus dagvlinders

Met deze cursus worden de cursisten wegwijs gemaakt in de wonderlijke wereld van de vlinders!

Tijdens de minicursus in twee dagdelen leren we de meeste dagvlinders herkennen. Waar je op moet letten om je juiste vlinder op naam te brengen. Vooral bij de witjes, zandoogjes en blauwtjes is dat belangrijk, omdat er een aantal is die erg op elkaar lijkt. Ook wordt er kort ingegaan op nachtvlinders.

Het theoretisch deel, wordt gehouden op woensdag 16 juli, 's-avonds van 19:30-22:00 uur, te Klein Proffijt, Zalmpad 11, 3261 MD, Oud-Beijerland.

Het praktische deel, vindt aansluitend plaats op zaterdag 19 juli, van 13:00-15:00 uur. Verzamelen aan

Dagpauwoog...

de Korendijkse Slikken, parkeerplaats aan de Westdijk 16, 3267 LV, Goudswaard.

Kosten (incl. excursie): € 10 voor leden, € 15 voor niet-leden.

Aanmelden via ton.schilperoord@hwl.nl

Mijn bewondering voor de Hazelaars bloem...

Door: Rini Huisman (coördinator werkgroep Planten)

Al heel veel jaren staat er een hazelaar in onze tuin. Die Hazelaar hebben we niet aan-geplant. Misschien dat een gaai ooit een hazelnoot op die plek heeft verstopt. In de herfst kleuren de bladeren prachtig geel en nadat ze afgevallen zijn, valt nog meer op dat er heel veel mannelijke katjes in de boom hangen. De laatste jaren geeft de hazelaar ook hazelnoten die meestal vanzelf op de grond vallen en die we dan graag verzamelen om op te eten. Wij zijn blij met deze inheemse struik die in onze tuin staat.

In het vroege voorjaar van 2024 bracht iemand van de Werkgroep Planten op een middag weer wat takken mee, die we dan op naam zouden proberen te brengen. Deze keer deden we met z'n allen ook de 'Quiz winterkenmerken bomen en struiken', gebruikmakend van het FLORON-filmpje "Leer bomen en struiken herkennen in de winter" (<https://www.youtube.com/watch?v=wni7B5iChZM>)

In een inleidend verhaaltje werd aangeraden om een winterwandeling te maken als je bomen en struiken in de winter wil leren herkennen. Je kan dan kijken naar overge-

Mannelijke bloemen (katjes) van de Hazelaar (*Corylus avellana*)

Begin bloei vrouwelijk bloem...

bleven dorre bladeren, naar besen, bast, twijgen, knoppen en vorm van een boom of stuik. Maar dat laatste is wel voor gevorderden werd gezegd.

Met de quiz was het heel moeilijk om er achter te komen van welke bomen of struiken de takken afkomstig waren. Op de getoonde afbeeldingen werden alleen dunne buigzame takjes (twijgen), met hun eindknoppen en zijknoppen getoond. Maar toch was er nog meer aan zo'n twijg te zien dan je op het

eerste gezicht denkt. Dat werd ook in het inleidende verhaaltje uitgelegd. Zo zitten er vaak lenticellen op de twijg: kleine bolletjes, witte stipjes, ruwe puntjes, dwarsstrepen, putjes of andere tekeningen. Bij ieder twijg zien de lenticellen er anders uit. Er werd ook verteld dat de bast van de twijg ruw of glad kan zijn en de top van de eindknop behaard, kleverig, stomp of spits. Er zijn bijna altijd wel zijknoppen bij de eindknoppen te zien. Er was op de foto's vaak een duidelijk bladlitteken aanwezig op de plaats waar een bladsteel gezeten had maar soms was het een heel vaag bladlitteken.

In de quiz was ook een twijg met een bijzonder knopje, met een heel klein 'kwastje' er bovenop te zien. Het bleek de twijg van een hazelaar te zijn, met eraan een vrouwelijke bloem. Ik vroeg me af waarom ik die knopjes met de vrouwelijke bloemen dan nooit eerder had gezien. De mannelijke bloemen, de katjes, kende ik wel. Toen ik onze struik nog eens heel nauwkeurig bekeek, zag ik dat er uit enkele knopjes hele kleine rode puntjes groeiden. De kwastjes, daarna te zien, schijnen de drie of vier rode stijlen met de stempels te zijn, het enige dat je van de vrouwelijke bloemen waar kunt nemen

De katjes kan je al in de zomer in de oksels van de bladeren zien hangen en bloeien in januari. Omdat de hazelaar bloeit als er nog geen bladeren zijn, is het een naaktbloeier. Het vrouwelijke bloempje had ik vorig jaar al een keer gefotografeerd, maar heb ik nu heel duidelijk kunnen fotograferen op 5 februari 2025 nadat ik een paar twijgen in een vaasje had gezet. Die bloempjes bloeien eigenlijk pas als de mannelijke bloemen uitgebloeid zijn. Je vindt ze in de zelfde boom.

Door de wind wordt het stuifmeel van een mannelijke bloem meegenomen en landt dan op de stempels van een vrouwelijke bloem.

Snoeien is bij de Hazelaar niet nodig, hoewel dat na een jaar of tien wel de notenooft schijnt te bevorderen. Je moet wel lang geduld hebben voor je hazelnoten kan oogsten, gemiddeld een jaar of acht.

*

“Gewoon bijzonder, de Hoeksche Waard...”

Afm.: 20 x 30 cm

Vanwege de kou heb ik het deze keer anders gedaan. Voor mij is het jammer genoeg geen doen om met lage temperaturen buiten te schilderen. Dus zat er niets anders op dan buiten een schets te maken met een paar referentiefoto's. Met dit materiaal ben ik thuis aan de slag gegaan. Wel comfortabel, maar geen prettige manier van schilderen. Mijn voorkeur gaat toch uit naar het buiten schilderen, zodat je deelgenoot bent van de omgeving.

Deze keer is mijn keuze gevallen op een landschap bij het buurtschap Kuipersveer. Het is het Nieuwe Poldertje, een ruig en afwisselend buitendijks terrein, waar de Schotse Hooglanders heer en meester zijn en dat willen ze weten ook. Hun sporen zijn overal te zien. Met nog enkele cursisten was in 2006/2007 dit ons adoptieterrein bij de IVN natuurgidsencursus. We hebben dit terrein gedurende vijf maanden geïnventariseerd op flora en fauna.

Vaak heb ik hier rondgelopen en meestal met leuke resultaten. Met een beetje geluk zie je het ijsvogeltje. Meestal ziet hij jou eerst en vliegt van je af. Jaren terug heb ik hier de rivierrombout aangetroffen. In de vroege zomer word je soms opgeschrikt door gespetter en geplons van paaiende karpers. De laatste tijd laat ook de zeearend zich zien. Kortom er valt altijd wel iets te beleven. Maar deze keer dat ik er was, helaas niet. Het was er gewoon stil op een paar boten na, die op de Oude Maas voorbij kwamen.

Wat schilderen betreft, zijn er veel leuke plekjes. Zoals hier bij de meest westelijke plas. Een gevarieerde oever met een reusachtige schietwilg, die zo te zien uit meerdere exemplaren bestaat en de spiegeling niet te vergeten. De boom is beeldbepalend en grillig van vorm. De winterse kleuren van het landschap zijn sober en zacht maar combineren uitstekend met elkaar. Bij het schilderen is het

zaak om te vereenvoudigen. Je kunt namelijk niet alles in je werkstuk opnemen. Bij deze boom was het helemaal ondoenlijk. Ik heb haar een beetje naar mijn hand gezet.

Met heel veel kabaal
wordt het nageslacht gevierd
Paaiende karpers.

E en hoog piep geluid,
gevolgd door een blauwe streep.
Ik ben weer te laat.

Met veel machtsvertoon
overziet de wilg alles.
B likvanger ten top.

Jan Plaisier

Blinde bij © Marijke Haak

Viervlek © Leen de Man

centraal

Oranjetipje © Leen de Zeeuw

Strontvlieg © Paul Kalkhoven

Boerderij “Dijkzicht”

Historische Hereboerderijen in de Hoeksche Waard (4)

Door: Johan Dam

In de loop van de eeuwen hebben er in de Hoeksche Waard bijzondere boerderijen bestaan of staan er nog steeds, de zgn. hereboerderijen. Tijd om deze historische, agrarische panden eens aandacht te geven. Dit artikel is het vierde van de reeks beschrijvingen van bijzondere hereboerderijen, welke we in de komende Waardzeggers aandacht willen geven.

Bouwplan 18^e eeuw: Tarwe, gerst, haver, bonen, vlas, koolzaad, meekrap, braakland, klaver. Pas in de 20^e eeuw suikerbieten en aardappelen.

Luchtopname boerderij “Dijkzicht”: woonhuis met achterhuis dateren uit de 18^e eeuw; de graanschuur met stalling uit 1911; de hangar uit 1935; de vlasschuur (op de achtergrond) is in 1952 afgebrand. Het tuinhuis is gebouwd in 1935.

Boerderij “Dijkzicht” (vroeger geschreven met een g, zoals nog steeds op de poort staat(!)) is gebouwd aan de Keizersdijk, tussen de polders Het Oudeland van Strijen (ingedijkt in 1436 en Oud-Bonaventura ingedijkt in 1477). De eerste bewoning dateert uit 1639. De geslachten die op deze boerderij hebben gewoond, zijn de fami-

lies; Hoogvliet, Barendrecht, Schrijver, Overwater, en Dam. Ze waren meestal familie van elkaar. De familie Dam beheert boerderij “Dijkzicht” sinds 1880, nadat de Familie Overwater weer naar Strijen vertrok om plaats te maken voor hun dochter Lena Schrijver (uit het eerste huwelijk).

In 1898 overlijdt Lena Schrijver en

haar man Arie Marius Dam in 1901.

Tot 1918 worden de boerderijen Dijkzicht en De Ouwe Stee (samen 90 ha.) beheerd door de ongehuwde kinderen (negen) kinderen Dam, die worden bijgestaan door hun oom en tante Van den Hoek Verduin.

In 1918 wordt door de broers Leendert en Johannes Dam, onder leiding van hun tante Johanna, geloot om de zogenaamde De Oude Stee en Dijkzicht. Johannes loot Dijkzicht en huwt in dat jaar met Rozetta Klazina Leeuwenburg van de Hoeve Eemstein te Kijfhoek.

Ze krijgen een zoon en een dochter. Opvolger wordt in 1944 de zoon Arie Marius Dam, die in dat jaar trouwt met Metje Adriana Maartje Mast uit Puttershoek.

Uit hun huwelijk worden drie zoons geboren. Opvolger wordt in 1968 de oudste zoon Johannes Dam. Hij trouwt met Christina Sya Maria in 't

Monumentaal woonhuis "Dijkzicht" aan de Keizersdijk, met (net zichtbaar) het achterhuis...

Drie indrukwekkende tegeltableaus met Bijbelse voorstellingen rond de vuurplaats.

In 2015 is "Dijkzicht" verkocht aan de heer Peter van Strijen. De landerijen zijn in bezit van de oudste dochter Anja (A.C. van den Hoek/Dam) en opgenomen in het familie bedrijf VOF Van den Hoek.

Samen met het kerkgebouw vormt "Dijkzicht" het middelpunt van de oude gemeente Cillaarshoek.

Boerderij Dijkzicht is in de zeventiende eeuw waarschijnlijk als trapgevelwoning gebouwd. In 1865 is de top eraf gehaald en is er een houten overstek gemaakt, die in 1986 in zijn geheel werd vernieuwd.

In de boerderij brachten de overgrootouders van Johan, zoals vermeld, negen kinderen groot.

Johan: *"In de pronkkamer was een bedsteden wand, waar de ouders sliepen met de baby's (het ondergeschoven kindje) Deze kamer is*

betegeld met drie indrukwekkende tegeltableaus met Bijbelse voorstellingen rond de vuurplaats. In de opkamer in het woonhuis sliepen de overige kinderen, allemaal in bedsteden en de allergrootsten in een eigen ledikant. Op de bovenverdieping naast de schoorsteen waren bedsteden voor de dienstbode. De bovenverdieping werd tot de jaren vijftig gebruikt als opslag voor graan, tijdens hoogtijdagen kon het zijn dat er wel zestig ton graan lag." In het achterhuis was vroeger een rosmolen en werd boter en kaas gemaakt. In het ketelhok werd gestookt om heet water te maken. Dijkzicht was vroeger een gemengd bedrijf.

*

Veld uit Maasdam. Er worden twee dochters geboren. Christina Sya Maria in 't Veld overlijdt in 1998 op 53 jarige leeftijd.

Waardzegger bezorgen

Voor een aantal plaatsen in de Hoeksche Waard worden voor de Waardzegger nog (reserve) bezorgers gezocht! Interesse? Neem dan contact op met ruud.Horijon@hwl.nl.

Nieuwe nestkasten dankzij omgevingsfonds!

Door: Ruud Horijon

In april vorig jaar is aan het Spui ten noorden van Oud-Beijerland op de waterbassins van het waterleidingbedrijf Evides op de Berenplaat een drijvend zonnepark met maar liefst ruim 9000 zonnepanelen in gebruik genomen. Zoals te doen gebruikelijk bij dergelijke ontwikkelingen is door de ontwikkelaars (Evides en Eneco) een Omgevingsfonds in het leven geroepen ter stimulering van duurzaamheids- en leefbaarheidsinitiatieven in de omgeving.

Tot 1 november konden initiatieven worden ingediend. Totaal was er € 31.000 beschikbaar.

Binnen HWL waren genoeg ideeën voor initiatieven. Uiteindelijk werden drie initiatieven ingediend. Het meest ambitieuze en dure initiatief, het actualiseren van de permanente tentoonstelling (Nationaal Landschap Hoeksche Waard) in NBC Klein en/of het plaatsen van een tijdelijke tentoonstelling haalde het helaas niet. Maar de twee andere ingediende initiatieven werden wel beloond.

Uilenwerkgroep

De steenuil was 13 jaar geleden door steeds minder nestelgelegenheid ernstig bedreigd in de Hoeksche Waard. De uilenwerkgroep van HWL ging toen aan de slag met het plaatsen van nestkasten op boerenerven en bij particulieren. In de loop der jaren zijn totaal zo'n 170 nestkasten geplaatst waardoor de populatie zich redelijk heeft hersteld.

De werkgroep zag het omgevingsfonds drijvend zonnepark Berenplaat als een mooie kans de dringend noodzakelijk vervanging van zo'n 15 versleten nestkasten te kunnen financieren. De aanvraag voor materiaal ter waarde van € 550 werd volledig gehonoreerd. De kasten worden zelf vervaardigd door leden van de uilenwerkgroep. De uilenwerkgroep, en naar wij aannemen ook de steenuilen die gezinnen willen stichten, zijn in hun nopjes met de nieuwe nestkasten. Hopelijk ook nog meer dan in 2024 toen werden in de Hoeksche Waard 44 steenuil territoria geteld.

Steenuil...

Meer info over de uilenwerkgroep: hwf.nl, dan naar menu *vereniging*, tabblad *werkgroepen* en dan *uilen*.

Roofvogelwerkgroep

De roofvogelwerkgroep van HWL is sinds 2000 actief met behoud en verbetering van de roofvogelstand in de Hoeksche Waard. Er zijn 7 soorten roofvogels min of meer vaste gasten in de Hoeksche Waard. De meest voorkomende is de buizerd met zo'n 25-50 broedparen.

Ook de torenvalk is goed vertegenwoordigd in de Hoeksche Waard, echter doet de torenvalk het de afgelopen jaren minder goed. Met zo'n 26 broedparen in 2024 waren er 21 succesvol met in totaal 71 jongen. Dit mede dankzij de inspanningen van de roofvogelwerkgroep, die al jaren zorgt voor kunstmatige nestgelegenheden voor de

torenvalken, waarvan dankbaar gebruik wordt gemaakt. 2025 is landelijk het jaar van de torenvalk, vanwege de achteruitgang. De roofvogelwerkgroep wil deze gelegenheid aangrijpen om proberen de torenvalkstand in de Hoeksche Waard te verbeteren door het plaatsen van 10 extra nestvoorzieningen. Dit is ingewikkelder dan de nestkasten voor uilen want voor de torenvalk moeten de nestkasten groter zijn en worden geplaatst op een hoogte van ca. 5 meter met een vrije aanvliegroute. Daardoor wordt dan veel gebruik gemaakt van oude lantaarnpalen waaraan de nestkast wordt bevestigd. Ook deze aanvraag ter grootte van ca. € 3.500 werd gehonoreerd door het fonds. Dit betreft voornamelijk materialen. De werkgroep monteert en plaatst de kasten zelf. De roofvogelwerkgroep zoekt voor

Een torenvalk vliegt uit zijn HWL-nestkast...

enkele torenvalkkasten nog een geschikte plaats. Dus als er mensen zijn die een kast willen op hun terrein of een geschikte plaats weten, stuur dan een reactie naar info@roofvogels-hw.nl.

Meer info over de roofvogelwerkgroep: hw.nl, dan naar menu [vereniging](#), tabblad [werkgroepen](#) en dan [roofvogels](#).

Zijn er nog meer fondsen waar we beroep op kunnen doen?

De bijdragen uit fondsen zijn voor HWL een belangrijke bron van inkomsten. Dit eenmalige fonds van het drijvend zonnepark is daar een mooi voorbeeld van, maar ook de bijdragen van de coöperatie Windwaarde aan HW Zoemt (zie elders in deze Waardzegger), NL Doet, Hoekschewaardse Uitdaging en Rabo clubsupport. Maar we kennen niet alle fondsen en missen daardoor mogelijk inkomsten, want er zijn nog vele

wensen binnen HWL die zonder financiële hulp van buiten niet kunnen worden uitgevoerd.

Weet jij misschien een fonds waar we een beroep op kunnen doen? Laat het ons weten!

Denk bijvoorbeeld aan vrijwilligersfondsen die sommige grote bedrijven hebben en waar (ex) werknemers gebruik van kunnen maken.

Reacties naar: secretariaat@hw.nl

Van de
PENNINGMEESTER

Wij vragen uw hulp!

HWL is een levendige vereniging met zo'n 1.700 betrokken leden (huishoudens). We zijn met ons allen superactief binnen de werkgroepen, met het organiseren van allerlei activiteiten, met jeugdeducatie, op Klein Profijt in Oud-Beijerland en in het NLC in Numansdorp en natuurlijk ook binnen onze afdeling terreinbeheer.

1.700 leden betekent 1.700 lidmaatschappen en 1.700 contributiebetalingen, waarmee de activiteiten van HWL worden mogelijk gemaakt. Die contributiebetalingen zijn heel belangrijk voor HWL.

In maart gaan wij aan de slag met het innen van de contributie 2025.

Voor de leden die een incassomachtiging hebben afgegeven, is dat een eenvoudige zaak. Wij incasseren de contributie eind maart van uw rekening. U heeft er verder geen omkijken naar. Dat geldt ook voor ons als HWL en dat is de reden dat wij iedereen die nog geen machtiging heeft afgegeven, oproepen om dat alsnog te doen. U helpt er ons geweldig mee.

U kunt een machtigingsformulier downloaden via (www.hwl.nl). Ook sturen wij graag een formulier toe: stuur daarvoor een mailtje naar ledenadministratie@hw.nl of bel even naar het NBC Klein Profijt: 0186-621888 (vragen naar Merijn of Mira).

De leden die (nog) geen incassomachtiging hebben afgegeven, ontvangen in maart een brief of mail met het verzoek de contributie 2025 te voldoen. Dit jaar voor het eerst wordt u gevraagd om een betalingskenmerk in te vullen. Mocht dat niet lukken, vermeld dan bij betaling in ieder geval uw lidnummer: dat staat in de brief of mail!

Namens het Dagelijks Bestuur van HWL,

Peter Vos
Penningmeester

A.L.V.

10 April 2025 om 20:00 uur

Het bestuur van Hoekschewaards Landschap nodigt u uit voor de 1^e ledenvergadering van 2025.

De vergadering zal plaatsvinden in het **Nationaal Landschap Centrum**, Veerweg 1c, Numansdorp.

In verband met de organisatie stellen wij het op prijs als u zich vooraf aanmeldt bij het secretariaat.

secretariaat@hwil.nl

Agenda

1. Opening.
2. Ingekomen stukken en mededelingen.
3. Verslag ledenvergadering d.d. 17 oktober 2024.
4. Jaarverslag 2024.
5. Jaarrekening 2024 en begroting 2025.
6. Aankondiging statutenwijziging.
7. Bestuurswisselingen.

- Op deze vergadering treden Henk Malta en Cobi Smit af als lid van het Algemeen Bestuur. Het Algemeen Bestuur draagt Ninde Bloem voor als nieuw bestuurslid.

- Bij het uitvoeren van de bestuurstaken is dringend hulp nodig. Eenieder die zich geroepen voelt: "Meld je aan!" Hoekschewaards Landschap biedt vrijwilligers ook in het Algemeen Bestuur volop uitdaging.

8. Wat verder ter tafel komt, tevens rondvraag.
9. Korte lezing.
10. Sluiting.

De stukken voor deze vergadering staan vanaf begin april op de website: www.hwl.nl

Met vriendelijke groet en tot ziens op donderdag 10 april 2025, 20.00 uur!

Namens het Algemeen Bestuur van HWL, Theo Schuurmans, voorzitter

Herinneringen en genieten bij NBC Klein Profijt

Door: Merijn van den Hoogenwerff

Een bankje of tafel, als herinnering aan een dierbare, als teken van betrokkenheid van uw bedrijf bij HWL. Of omdat u net zo blij bent als wij met het 30 jarig bestaan van ons bezoekerscentrum.

Veel mensen kennen het fenomeen herinneringsbankjes wel. Je sponsort een bankje bij bijvoorbeeld Staatsbosbeheer of Natuurmonumenten. Als dank komt op dat bankje een plaatje met de naam van de schenker, een speciale gelegenheid of de naam van iemand die herinnerd moet worden. Wist u dat er bij het bezoekerscentrum Klein Profijt ook een aantal van deze bankjes staat? In herinnering van overleden personen, maar ook een aantal gesponsord door bedrijven en organisaties.

Veel van de bankjes, die er nu staan, zijn inmiddels meer dan 20 jaar oud en hoog nodig aan vervanging toe. Letterlijk honderdduizenden bezoekers en passanten hebben op dit meubilair een moment van rust gehad. Dat willen wij ook graag blijven bieden, en daarom ook dit stukje, met de vraag:

Is het sponsoren van zo'n bankje of tafel iets voor u? Omdat er iemand is die herinnerd moet worden, 25 of 50 jaar samen bent of omdat u ons als bedrijf graag steunt.

Alleen al de gedachte dat je op je persoonlijke bankje kunt zitten of

dat 1 van de duizenden bezoekers en wandelaars er gebruik van maken om te genieten van stilte, de natuur en een mooi uitzicht over de Oude Maas, is toch een hele mooie gedachte?

We hebben ongeveer 14 bankjes en picknicktafels nodig, dus dat is best wel wat.

Wat dat moet kosten? Welnu, we hebben twee opties:

1. Eiken parkbank, € 600,-
2. Douglas picknicktafel, € 555,-

Uiteraard zorgen wij dat er een plaatje op komt met de tekst, die u wil (beperkt aantal letters!).

Dat is best veel geld voor één zo'n tafel of bank. Maar het is dan ook FSC hout en zeer duurzaam. Het is ook denkbaar dat je best wel mee wil helpen, maar gewoon niet dit bedrag hebt of kunt missen. Dan is het ook mogelijk om gewoon een bedrag te geven.

Er komt dan geen plaatje op met de namen van alle gulle gevers, maar ééntje met de tekst "NBC Klein Profijt 30 jaar 1995 - 2025" ter ere van het 30 jarig bestaan van NBC Klein Profijt.

Eiken parkbank

Douglas picknicktafel

Mocht u op die manier willen bijdragen? Maak dat geld over naar rekening NL48 INGB 0002 9980 08 t.n.v. Vereniging Hoekschewaards Landschap, onder vermelding van "Gift bankjes".

Wij zorgen ervoor dat de gesponsorde bank of tafel minstens 10 jaar wordt onderhouden en indien nodig vervangen!

Woensdag 9 april 2025
Lezing: **DE SLECHTVALK**
door Martin Mollet.

Vogels kijken is populair en slechtvalken nemen daarbij voor velen een speciale plaats in. De meeste mensen kennen ook wel de reputatie van de slechtvalk als snelste dier op aarde en verhalen over hun spectaculaire jachtvluchten.

Wilt u meer weten over het leven van deze indrukwekkende roofvogel? Waar leven ze? Wat zijn hun leefgewoonten? Wat eten ze, hoe jagen ze?

Op woensdag 9 april vertelt **Martin Mollet** u alles over de slechtvalk. Plaats van handeling: NLC Veerweg 1c, 3281 LX Numansdorp. Aanvang 19.30 uur (inloop vanaf 19.00u).

Martin Mollet is sinds 2000 de coördinator van de Werkgroep Roofvogels Hoeksche Waard en sinds 2010 de contact persoon voor de Werkgroep Slechtvalk Nederland voor de provincie Zuid-Holland en westelijk Noord-Brabant.

Slechtvalk...

Woelmuizen, een onmisbare schakel in de natuur!

Door: Merijn van den Hoogenhoff

Meestal gaat “het jaar van...” over één enkele soort, maar dat is dit jaar anders. Want **de** woelmuis bestaat niet, het is een hele familie van soorten. In Nederland hebben we vijf soorten, namelijk de aardmuis, veldmuis, rosse woelmuis, noordse woelmuis en de ondergrondse woelmuis. Alleen deze laatste komt niet voor in de Hoeksche Waard.

Muizen, en met name woelmuizen, zijn extreem belangrijk voor het overleven van een behoorlijk aantal diersoorten. Denk daarbij aan o.a. roofvogels, uilen en kleine marterachtigen, maar er zijn nog veel meer dieren die deze muizen als (hoofd)voedsel hebben. En juist omdat het met een aantal van die soorten zo slecht gaat (blauwe kiekendief, torenvalk en dus de wezel), is het van belang dat wij weten dat voor het behoud van die soorten het ook belangrijk is om hun voedsel te beschermen. Gekschierend worden woelmuizen (en dan met name de veldmuis) wel de wandelende kroketten van de natuur genoemd. Beetje rond en een stompe neus, het lijkt er wel wat op.

Veldmuis...

Maar hoe weet je nou of er veel of weinig woelmuizen zijn, als je ze bijna nooit ziet? Dat kun je merken aan bijvoorbeeld het aantal jongen dat geboren wordt bij kerkuilen en torenvalken. Omdat de woelmuizen het hoofdvoedsel zijn van deze vogels, is het vrij simpel. Niet voldoende woelmuizen? Dan leggen we geen of veel minder eieren. En geloof me, 2024 was een heel slecht jaar.

Ook via het pluizen van braakballen kun je zien wat de kerkuilen gegeten hebben. Omdat de sche-

dels van de muizen die ze opeten niet verteren, maar weer worden uitgebraakt, kun je die onderzoeken. Als je naar deze twee grafieken kijkt, zie je dat ook hier de woelmuizen het heel erg slecht deden in 2024. Is het normaal zo dat bijna 60% van de prooien uit woelmuizen bestaat, het afgelopen jaar was dat maar 45%. Gelukkig kunnen de ouders kerkuil nog overschakelen op spitsmuizen, maar aan veel jongen hoeven ze in zo'n jaar niet te denken.

Als laatste en meest moeilijke manier van onderzoeken, kun je denken aan lifetrapp-onderzoek (vallen waarin de muizen blijven leven) of e-DNA. Hierbij wordt gezocht naar keutels waarbij gekeken wordt door middel van DNA welke soort het is. En o ja, je weet het soms ook wel een beetje aan de opgevreten wortels en andere planten in de (moes)tuin.

Om een zo verborgen familie van muizen te promoten, moet je ze zichtbaar maken. Dat doe je door erover te vertellen, activiteiten te organiseren en door het verband te laten zien tussen de woelmuis en de andere soorten. En dat is precies wat de zoogdiervereniging gaat doen dit jaar. En ook wij als zoogdierwerkgroep gaan proberen deze mysterieuze diertjes wat be-

Rosse woelmuis...

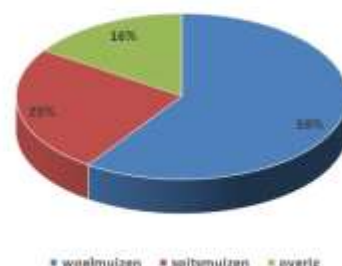

kender te maken. Want onbekend maakt onbemind. En dan te bedenken dat de muizen toch al niet heel geliefd zijn. Maar als je eenmaal zo'n schattig muisje hebt gezien, kijk je er toch heel anders naar. De woelmuis is bij uitstek een soort die veel cirkels van het leven rond maakt. Dus lang leve de muizen en daarmee ook lang leve de natuur.

Verhouding
woelmuizen/spitsmuizen/overig
2024

Verhouding
woelmuizen/spitsmuizen/overig
alle jaren

*

Lang leven de axolotl...

Door: Henk van Noordwijk (werkgroep Jeugd, Oud-Beijerland)

Even terugblikken op het vorige jaar. Zo lang is dat nog niet geleden, toch? We hebben het behoorlijk druk gehad in Oud-Beijerland. Er kwamen maar liefst 3507 leerlingen van 38 scholen onze richting op. Is dat veel? Zeker! Het betekent ook dat er 179 groepen zijn gekomen om iets te weten te komen op het gebied van de natuur.

De axolotl (Ambystoma mexicanum) is een salamander uit de familie molsalamanders (Ambystomatidae). Het is een vrij grote soort die tot 30 centimeter lang wordt, inclusief de staart. Het lichaam is bruin tot grijs van kleur, maar de bekendste vormen zijn de witte exemplaren...

Heel populair was het braakballen pluizen. 37 Klassen kregen een braakbal in de knuisten gedrukt en zagen het wonder: in de braakballen zaten complete schedels, onderkaken en bekkenbenen van de opgegeten muizen. Spectaculair. Een goede tweede plaats was weggelegd voor het Kabouterpad. Ook leuk, hoor. 31 Groepen jongere kinderen kwamen dat doen. Ze genoten ervan.

Maar boven dit artikeltje staat toch: lang leve de axolotl? O ja, dat is zo. Ik kom er zo op terug. Eerst nog een grappige gebeurtenis over een groep die enthousiast op de fiets stapte om braakballen te pluizen. Ze hadden er heel veel zin in, maar helaas meldden ze zich in Numansdorp in plaats van Oud-Beijerland. Daar worden ook schitterende natuurpaden aangeboden, ook aan

veel scholen, maar nou net niet het pluizen van de braakballen der uilen. Maar hoe mooi werd dit probleem opgelost door onze collega's van Numansdorp. De kinderen werden niet naar huis gestuurd, maar ze kregen een ander natuurpad aangeboden. Fantastisch toch?

Maar nu dan de axolotl. Tijdens de zomermaanden is er altijd veel belangstelling voor de bakken met waterdiertjes. Die bakken worden dan gevuld met de vangst van de dag. De samenstelling is heel wisselend. Al vroeg in de ochtend zijn we met een schepnet bezig ge-

weest om wat leuk spul te verzamelen. Dat lukt de ene keer beter dan de andere, maar toch hebben we meestal wel leuke soorten zoals waterpissebedden, poelslakken, bloedzuigers, bootsmannetjes, larven van libellen, salamanders (larven en volwassen exemplaren).

Op een mooie dinsdag riepen een paar kinderen: "Oh, een axolotl!" Ik verstond het eerst niet goed, maar de kinderen bleven het volhouden. Ik kende die naam niet,

moet ik eerlijk bekennen. Toen er later weer een groep kwam die "Oh, een axolotl!" riep, ging ik een beetje aan mezelf twijfelen. Het betreffende beestje noemde ik een larve van de salamander, een baby-salamander.

Ninde, een jonge collega, wist dat er een programma op televisie was geweest over een

axolotl, een aandoenlijk diertje uit Mexico, dat zijn hele leven er zo blijft uitzien. Nu begreep ik het. Onze baby-salamanders lijken sprekend op het wezen dat de kinderen in de tekenfilms hadden gezien. Kijk maar naar de foto.

Zo leren wij elk jaar iets bij. Hopelijk blijft dat zo.

*

Bloembollen voor Strijensas

Door: Joost Kievit MSc

Met een plant actie van bloembollen in Strijensas sloot HW zoemt in december het bollen project af. Tegelijkertijd was het een bevestiging van de samenwerking met de Coöperatie Windwaarde. Bewoners van Sas, vrijwilligers van HW zoemt en wethouder Huibert Steen plantten zo'n 2000 bloembollen in de gemeentelijke gazons van het dorp. Omvorming van gazon naar bloemrijk grasland was het doel van het project dat hiermee is afgesloten.

HW zoemt is het collectief van organisaties en mensen, dat werkt aan herstel van biodiversiteit in de Hoeksche Waard. Zo'n 300 mensen maken deel uit van de vriendenkring en 20 organisaties doen mee. HW zoemt is geen zelfstandige rechtspersoon, ze werkt onder de organisatorische vleugels van HWL.

Voedsel voor insecten. Daar moeten de bloemen voor gaan zorgen. Mensen die hun gazon anders wilden gaan beheren en meer bloemrijk wilden maken, kregen van HW zoemt een bloembollen pakket cadeau. Het pakket bestond uit vroegbloeiende soorten. Hommelkoninginnen en andere insecten die uit winterslaap komen, hebben stuifmeel nodig. Daar wordt zo in voorzien. Later in het seizoen nemen planten als paardenbloemen, klavers, boterbloemen de voedselvoorziening over. De soor-

ten bloembollen zijn in overleg met een insectenkenner gekozen en ze zijn afkomstig van biologische telers. Dat is belangrijk, want in de bollenteelt worden veel bestrijdingsmiddelen gebruikt. Via stuifmeel en nectar raken insecten dan alsnog vergiftigd. En dat moeten we voorkomen.

De afgelopen twee jaar heeft HW zoemt ruim 13.000 bloembollen uitgezet in de Hoeksche Waard. Deze kwamen vooral terecht in particuliere tuinen. Dat ging ook gepaard met de nodige voorlichtende berichten via de verschillende media. De boodschap was steeds: het gaat niet goed met het insectenleven en iedereen kan wat doen. We moeten het hele vliegseizoen voor gifvrije bloeiende planten zorgen. Tegelijkertijd was ook de gemeente Hoeksche Waard bezig met een geleidelijke omschakeling van het beheer van gemeentelijke gazons. Ook hier meer bloemrijk grasland. In Strijensas kwam dat op een zaterdagochtend in december samen onder de hoede van de coöperatie Windwaarde.

Compensatie-gelden van de windmolens die bij het dorp staan, moeten ten goede komen aan de energietransitie en de leefbaarheid in Strijensas en de Mariapolder.

Windwaarde zoekt met de bewoners naar een goede bestemming voor deze gelden. Er leven allerlei ideeën voor projecten en ook herstel van biodiversiteit is een belangrijk onderwerp. Windwaarde zocht toenadering en trad toe tot het collectief van HW zoemt. Met een bollenplantactie werd dat bezegeld. De oproep voor helpende handen was een succes. Een flinke groep vrijwilligers kwam naar het dorps huis van Strijensas.

Na koffie met koek, een welkomstwoord van Femke Cuijpers van de coöperatie Windwaarde, een praatje van onze wethouder voor biodiversiteit Huibert Steen en HW zoemt voorzitter Joost Kievit gingen we aan de slag. Ruim 2000 bolletjes van verschillen soorten gingen de grond in. In het groen van de gemeente Hoeksche Waard zijn ook insecten welkom.

Meer prioriteit voor waterkwaliteit nodig!

Door: Joost Kievit MSc

Water Natuurlijk pleit al jaren voor meer aandacht voor waterkwaliteit. Tevergeefs, werken aan een betere waterkwaliteit blijft moeizaam bij het waterschap Hollandse Delta. We hebben in ons land het smerigste water van de Europese Unie en ook in de Hoeksche Waard voldoet geen enkel water aan minimale normen.

De Europese Kader Richtlijn Water stelt dat de waterbeheerders moeten zorgen voor schoon en gezond water. Voor de grotere wateren zoals de Binnenmaas, de Strijense haven en het Piershilse gat geldt een resultaat verplichting. De normen voor chemische en biologische kwaliteit voor deze grote wateren hadden in 2015 al gehaald moeten zijn. Er was uitstel tot 2021 en nu is de definitieve deadline 2027. Voor 90 % van het water in de Hollandse Delta, de zogenoemde reguliere wateren, geldt een inspanningsverplichting. Het waterschap moet dus z'n best doen om ook hier schoon en gezond water te krijgen. En daar schort het ook aan.

bestuur en er zijn geen doelen vastgesteld.

In 2020 stelde het bestuur van het waterschap tussendoelen vast voor die kleinere wateren. Dat moest vanwege een overeenkomst met de provincie. De tussendoelen kwamen overeen met het toen geldende kwaliteitsniveau in de praktijk. "Lekker makkelijk" stelden critici, omdat daarmee gelijk de doelen al waren behaald. Dat werd genuanceerd. Het waterschap zou de handen al vol hebben aan het voorkomen van verdere verslech-

tering van de kwaliteit.

In 2021 zou een traject starten om de ambities van het bestuur voor de reguliere wateren te verankeren en de definitieve doelen voor de lange termijn vast te stellen. Daarbij zou het ook gaan over vismigratie, medicijnresten, microplastics en dergelijke. Maar toen bleef het stil. Recent bleek dat dit er voorlopig ook niet inzit. Vijftien jaar waterbeleid heeft de inwoners van de Hollandse Delta zo'n 650 miljoen euro gekost en geen enkel water voldoet aan de kwaliteitsnormen. Dat moet radicaal anders vindt Water Natuurlijk.

Meer info:

<https://www.waternatuurlijk.nl/hollandse-delta-wn/>

Schoon en gezond water ver weg

Van levensbelang voor mens en natuur is het, maar schoon en gezond water in de sloten, kreken en kanalen is voorlopig onbereikbaar. Van de grote wateren, zo'n 10 % van het totaal, weten we dat ze niet voldoen aan de normen. De verwachting is dat dat ook in 2027 nog zo zal zijn en deskundigen verwachten dan een watercrisis, vergelijkbaar met de huidige stikstofcrisis. Van de 90% kleinere wateren weten we niet zo veel. Zonder enige twijfel is kwaliteit slechter dan in de grote wateren, maar er is geen ambitie van het waterschaps-

Zicht op de Binnenmaas. Inzet: drain

Joops PRIKBORD

*Klein Profijt geopend op
Elke di-vr: 10-17 uur
En za-zo: 12-17 uur*

**Deadline volgende
Waardzegger:
Zo 18 mei 2025**

HW
werkt!
Werk voor iedereen

Deze zomer genieten van een
opgeruimde schuur, garage,
zolder of caravan?

Laat mij het regelen!

Tel: 06 13193313
Mail: m.denboer@hartvoorregelen.nl

Ja..! Noteert U even..!

TAPIJT- & MEUBILAIR REINIGING

ALLES VLOT WEER SPIC & SPAN

Reiniging van tapijt en karpetten, schoonmaak van stoelen, gordijnen, enz.
Ook verhuur van schoonmaakmachines!

Mobiele Stoomcleaning M.K. Tuk

Walewegje 28 - 3291 AW - Strijen
tel 078-674 2850 / 06-511 80 985
mennotuk49@gmail.com

Boerderij Oost-Leeuwenstein
Dorpsstraat 13
3274 BB Heinenoord

't Hof van Assendelft
Hofweg 13 (ook postadres)
3274 BK Heinenoord

Tel. 0186-601535
info@museumhw.nl
www.museumhw.nl

Boerderij Oost-Leeuwenstein is
geheel rolstoeltoegankelijk.
't Hof van Assendelft gedeeltelijk,
daar is een traplift.
In beide gebouwen is een
invalidetoilet.

MUSEUM HOEKSCHE WAARD

- Tentoonstellingen
- Lezingen
- Vergaderingen
- Jubilea
- Kinderfeestje e.d.

De Hoekse Bijenkorf

**puur natuurlijke honing
uit eigen streek
koud geslingerd**

- In- en verkoop van honing
- Keurmeester
- Specialist bijenproducten
- Verhuur bijenvolken voor bestuiving

- Streek- en puurmarkten
- Verkoop van pro polis producten
- Certificaat erkend streekproduct
- Workshops
- Zwermverwijdering

Imker **FLIP WOLS** info@dehoeksebijenkorf.nl

06-21818946 Nassaulaan 140 3297BJ Puttershoek

www.dehoeksebijenkorf.nl/

QUADRAAT
QUALITY PRINTING

- Huisstijl
- Promotie
- Verpakkingen
- Presentatie, displays
- Signing
- Stickers, labels
- Direct mail
- Buitenreclame
- Bedrijfs- en winkelinrichting
- Specials op hout, metaal, kunststof

WWW.QUADRAAT.NL

Jon van der Walstraat 25 | 3381 LZ Oud-Beijerland | t 0186 61 73 33 | e info@quadraat.nl

Reints Office Solutions

Kantoorinrichting: nieuw én gebruikt meubilair
reintsoffice.nl

FRISSE BUREAUSTOEL

Professionele bureaustoelreiniging en -reparaties
frissebureaustoel.nl

DOMINIKQ

Kwaliteitsstoffering voor meubilair en projecten
dominikq.nl

NewSitting

Alles-in-één-oplossing voor gezond zitten
newsitting.com

Compleet kantoorcomfort

Met onze samenwerking bundelen we onze expertise in kantoorinrichting, stoffering, ergonomie en onderhoud om uw ideale werkomgeving te creëren en te behouden.

Röntgenstraat 10/12, 3261LK Oud-Beijerland
0186-700265